

ACTNOW Bilgi Broşürü 4

OTİZM HASTALIĞININ TEMEL ÖZELLİKLERİ : İLETİŞİM

Dr Avril Brereton tarafından hazırlanmıştır

Otistik çocukların hepsinde iletişim sorunları mevcuttur. Bu, bir çocuğa otizm tanısı konulabilmesi için kesinlikle var olması gereken temel belirtilerden biridir.

Otizm hastalığında iletişim bozukluğunun DSM – IV kriterleri şunlardır:

Aşağıdaki durumlardan en az birinin baş göstermesiyle oluşan iletişimde nitelleyici bozukluklar:

1. (Davranışıyla veya el kol hareketleri gibi alternatif iletişim şekilleriyle bunu telafi etme çabasının bulunmamasıyla birlikte) konuşma gelişiminde gecikme veya bu beceriyi hiç geliştirememesi;
2. Yeterli konuşma becerisi olan bireylerde, başkalarıyla sohbet başlama veya sohbeti devam ettirebilme becerisinde belirgin bir bozukluk;
3. Dili kalıplaşmış veya tekrarlayıcı bir şekilde kullanmak veya kendine özgü bir biçimle konuşmak;
4. Çocuğun, gelişim seviyesine uygun olarak, farklılık gösteren, spontane yalandan inanma oyunları veya sosyal taklitçilik oyunlarını oynamaması.

(Amerika Psikiyatrik Hastalıklar Derneği): Zihinsel Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı, Dördüncü Baskısı, Düzeltilmiş Metin. (American Psychiatric Association: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition, Text Revision. Washington, DC, American Psychiatric Association, 2000)

Otistik çocuklarda bulunan iletişim sorunları, sorunun niteliğine ve şiddetine bağlı olarak çeşitli şekillerde ortaya çıkabiliyor ve farklı sonuçları olabiliyor. Bazı çocukların şiddetli iletişim bozuklukları olabiliyor ve bu çocuklar hiç konuşmıyor. Başka çocuklar konuşmada aksaklık yaşıyor ve bu durum kendilerini anlaşılabilmelerini güçleştiriyor. Çocukların küçük bir oranı da yüzeysel olarak daha iyi konuşabiliyor ancak başkalarıyla iyi iletişim

kurabilmek için dili nasıl kullanacaklarını bilmekte sorun yaşıyorlar.

Son zamanlarda, iletişim sorunlarının çocukların davranışları üzerindeki etkileri daha fazla araştırılmaktadır. Birlikte iletişim kurmanın daha etkili yöntemlerini bulmak ve iletişim sorunlarına bağlı olabilecek davranış bozukluklarının sebeplerini de açıklayabilecek nedenleri anlayabilmek açısından, çocuğun iletişim bozukluğunun niteliği ve şiddeti konusunda anne-babaların ve profesyonellerin bilgi sahibi olmaları önemlidir.

KONUŞABİLEN ÇOCUKLAR

Otistik çocukların bazıları işlevsel konuşma becerileri kazanabilir. Genellikle, normalden daha geç konuşmaya başlarlar ve konuşma becerileri daha yavaş ve düzensiz bir şekilde gelişir. Konuşma kabiliyeti ve 'işlevsel bir şekilde konuşabilme' arasında bir ayırım yapılmaktadır çünkü bazı çocuklar sözcükler kullanırlar ancak bu sözcük etkili biçimde iletişim kurmak için kullanılmaz ve dolayısıyla işlevsel olarak kabul edilmez.

Dili anlamlı kullanamama sorunu

1. Konuşma yetisindeki gelişim çok yavaş yer alabilir ve daha önce öğrenilmiş sözcükler öğrenildikten sonra unutulabilir.
2. Konuşma rastgele gelişebilir veya birden bire tam bir cümle kurulabilir.
3. Ekolali, kelimelerin ve deyimlerin tekrarlanması, çeşitli şekillerde mevcut olabilir. Örneğin, çocuk kendisine henüz söylediğiniz bir şeyi hemen tekrarlayabilir. Ekolali aynı zamanda geç oluşabilir, bu durumda çocuk daha önce duymuş olduğu bir kelimeyi veya deymi tekrarlayabilir. Ekolali aynı zamanda hafifletilmiş bir şekliyle de var olabilir, bu durumda çocuk kelimelerin bazılarını tekrarlar fakat mesajını aktarabilmesi için araya kendi sözcüklerini katar.
4. Aynı kelime veya ses defalarca tekrarlanabilir.
5. Bir kelime doğru bağlamda kullanılmayabilir veya belli bir nesne için uydurulmuş bir kelime kullanılabilir.
6. Zamirler çoğu zaman ters kullanılır ve düzensiz kullanılır.
7. Ton, ses perdesi ve modülasyon olağandışı olabilir. Çocuğun sesi cansız çıkabilir, olağandışı bir aksanı olabilir veya çok sesli ya da çok yumuşak olabilir.

Dili anlaşılır konuşamama veya anlayamama sorunları

1. Başkalarının söylediği şeyleri anlamakta güçlük çekmek.
2. Bir dizi talimatı anlamakta güçlük çekmek.
3. Söylenenin mecazi anlamını anlamakta güçlük çekmek, örneğin "iş ağırardan alıyorsun".
4. Dili Kullanırken ve başkalarının söylediklerini kavrarken, kelimelerin sadece esas

anlamlarına değinmek, örneğin “kendine çeki düzen ver”.

Konuşabilen çocukların sohbet geliştirmekte yaşadıkları çeşitli sorunlar da var. Otistik çocuklar çoğu zaman başkalarının söylediklerine dikkatle dinlemekte güçlük çekerler. Sohbet iki kişinin birbirlerini dinlemesiyle ve sırayla konuşmasıyla oluşur. Otistik çocuklar için bu özellikle bir sorudur. Çok pratik konuşma kabiliyetleri olsa bile, sohbet kurabilecek bir şekilde konuşmamaktadırlar. Otistik olan bir çocuk sizinle birlikte konuşmak yerine size karşı konuşur. Sohbet başlatma ve devam ettirme de yaşanan zorluklar arasındadır. Konuşabilen çocukların bir kısmı ilgili oldukları belli konularda konuşurlar ve başka hiç bir şey hakkında konuşmazlar veya sizi, vereceğiniz hiç bir yanıtın onları tatmin etmediği sorular yağmuruna tutarlar.

KONUŞAMAYAN ÇOCUKLAR

Otistik çocukların bir kısmı işlevsel konuşma becerilerine sahip olmazlar. Bunun nedeni halen anlaşılabilmiş değildir. Bazı kişiler bunun sebebi olarak, otistik çocukların temelde çok şiddetli sosyal eksikliklerinin bulunmasını ve ortak dikkat faktörünün bulunmamasını göstermektedir. Başka kişiler de, otizm hastalığı olanlarda, başka kişilerin onları anlayabilmemizi sağlayan kendi düşünceleri ve duyguları olduğunu anlamakta temel bir eksiklik olduğu için bunun böyle olduğunu savunmaktadırlar. Sebebi ne olursa olsun, konuşamayan çocuklar, konuşmak yerine ihtiyaçlarını ve arzularını başkalarına başka bir yöntemle aktarabilmelidir. Konuşamayan çocuğun ihtiyaçlarını nasıl ifade ettiğini ve başkalarına mesajını nasıl aktardığını değerlendirmek önemlidir.

Güçlendirici sistemler kullanarak Sözsüz İletişimi iyileştirmek.

Tamamlayıcı araştırmalar, 7 yaşına kadar pratik konuşma kabiliyeti gelişmeyen otistik çocukların çoğu için, sözlü olarak iletişim kurabilme becerilerinde şiddetli bozuklukların kalacağına olası olduğunu göstermektedir. Bu çocukların bir çeşit güçlendirici iletişim sistemini kullanabilmesi önemlidir.

Güçlendirici iletişim imkanları konuşma yetisi olmayan çocukların başka sistemler kullanarak iletişim kurmalarına yardımcı olur. Bu sistemlere “güçlendirici” denilir çünkü çocuğun iletişim kurma gücünü güçlendirir veya artırır. Compic® veya PCS/Boardmaker® gibi basit resimler ve çizgiler, Makaton gibi işaret kullanma sistemleri ve ayrıca fotoğraflar otistik çocukların iletişim kurmalarını artırmak için sıkça kullanılmaktadır.

1. İşaret kullanma

Belkide işaret sistemi konuşamayan otistik çocuklar için kullanılan ilk alternatif sistemdi. İlk başlarda, sağırın kullandığı işaret sistemleri öğretilmekteydi, ancak bunlar kelimelerin imlasının parmaklarla işaret edilmesini gerektiren ve soyut kavramlar kullanan karmaşık sistemlerdi. 1980 yıllarının başlarında, entellektüel engeli olan çocuklarda kullanılmak üzere Makaton adıyla bilinen daha kolay bir sistem geliştirilmiştir. Bu sistemin değişen oranlarda zor aşamaları bulunmakta ancak ilk seviyesinde, işaretler basit, somut ve zor parmak işaretleri gerektirmeyecek niteliktedir. İlk etapta işaretlerin bir çoğu sadece tek bir elin kullanılmasını gerektirir. Örneğin, ‘içecek’ sözcüğü için kullanılan işaret, sanki çocuğun bir bardaktan içiyormuş gibi tek elini bir kupa şeklinde ağızına kaldırmasını ve eğmesini gerektirir.

İşaret sisteminin bir avantajı kolayca taşınabilir olması ve çocuğun beraberinde herhangi

bir ekipman taşımamasını gerektirmemesidir. İşaret sistemi oluşturmanın diğer bir avantajı da işaret kullanan bir çocuğun konuşma ihtimalinin azalacağı yolunda kimi anne-babanın korkularının aksine bu sistemin çocuklarda iletişimi teşvik ettiği gözlemlenmiştir. Ancak, işaret dili toplum içinde yaygın olarak bilinmemektedir ve kendisiyle beraber işaret kullanabilecek yakın kişiler haricinde başkaları tarafından her zaman yeterli anlaşılabilir. İşaret sistemi ayrıca çocuğun işareti kullanan kişiyi dikkatle takip etmesini ve herhangi bir hareketi taklit etmesini de gerektirmektedir.

2. Piktograf Sistemi (Resimlere dayalı yazı sistemi)

Victoria'da, aralarında Compic® ve PCS/Boardmaker® bulunan bilgisayarla geliştirilmiş piktograf sistemleri mevcuttur ve kullanılmaktadır. Bu resimler, çok çeşitli nesnelere, eylemlere ve duygulara temsil eden basit ve anlaşılır çizgi resimlerinden oluşur. Bu sistemler ilk başta, çocuklarla ihtiyaçlarını belirtmek için resme parmaklarıyla işaret etmelerini veya resmi göstermelerini öğreten çok basit fakat pratik bir seviyede kullanılabilir. Çocuklar bu resimlerin bir çoğunu tanıdıktan sonra, çocuğun yanında taşıdığı ve ihtiyaçlarını belirtmek için kullandığı bir resim cüzdanı/kitabı içine konulabilir. Çocuk yavaş yavaş kendi özel ihtiyaçlarını karşılayacak bir resim dağıtıcısı geliştirir.

Piktograflar bilgisayar programı veya serbest yapraklı kitap formatında yaygınca bulunur. Piktograflar herkes tarafından kolayca anlaşılır ve işaret dili gibi çocuğun karmaşık hareketleri öğrenmesini ve hatırlamasını gerektirmez. Bilişsel becerileri az olan çocuklar daha etkili iletişim kurmak için bu resim sistemini genellikle basit bir şekilde kullanabilir.

3. Fotoğraflar ve Nesnelere

Çocuğun dünyasındaki nesnelere, aktivitelerin ve kişilerin fotoğrafları ayrıca sembollerin veya çizgi resimlerinin nasıl kullanılacağını öğrenemeyen düşük fonksiyonlu çocuklarda etkili bir biçimde kullanılabilir. Fotoğrafların kullanımı çoğu zaman çocuğun belli bir nesneyi o nesnenin tam bir resmiyle eşleştirmesini gerektirir. Çocuk fotoğrafın nesneyi temsil ettiğini öğrenir. Fotoğraf basit, net ve yalın olmalıdır. Çocuk fotoğrafları ve nesnelere eşleştirmeyi öğrendikten sonra, daha karmaşık bir kavram olan fotoğrafı aktiviteyle veya eylemle eşleştirme öğretilir.

Çocuk bir çok fotoğrafı tanımayı öğrendikten sonra, piktograf dağıtıcısı gibi aynı şekilde bir fotoğraf dağıtıcısı geliştirilebilir. Fotoğraflar, çocuğun program çizelgelerini veya bir belli bir aktiviteyi tamamlamak için gerekli basamakları anlamasına yardımcı olmak için kullanılabilir. Örneğin, oyun odasında gün içinde yapılacak olan aktivitelerin fotoğrafları duvarda asılı olabilir. Her bir aktivite tamamlandıktan sonra, çocuk o fotoğrafı yerine koyabilir. Benzer bir şekilde, çocuğun üzerini giyinmesi gerektiğinde, ilgili basamaklar doğru sırasıyla yatak odasının kapısına asılabilir ve kolayca takip edilebilir.

Fotoğrafları anlamakta güçlük çeken çocuklar için nesnelere fotoğraflara benzer bir şekilde kullanılabilir. Nesne kullanım çizelgeleri faydalıdır. Aktiviteleri temsil eden nesnelere, çocuğa bir sonraki aşamada ne olacağını göstermek amacıyla herhangi bir yere dizilebilir veya duvara asılabilir. Örneğin, pastel kalem masada çalışmak anlamına gelebilir ve çalışma sonrası mola vaktinin geldiğini belirtmek için bir sonraki nesne meyve suyu kutusu ve kamyon olabilir.

Fotoğrafların ve nesnelere büyük bir avantajı, çocuğun ihtiyaç duyduğu müddetce onlarla ilgilenmesi gerektiği ve hafızasını tazelenmek için onlara tekrar bakabilmesidir.

Gösterildikten sonra ortadan kaybolan bir el işaretiyle bunu yapmak mümkün değildir.

4. Resimlerle Değiş Tokuş Yapararak İletişim Kurma Sistemi (Picture Exchange Communication System-PECS)

Picture Exchange Communication System (PECS) (Frost and Bondy, 1994) başka bir güçlendirici iletişim sistemidir. 1990'lı yılların başlarında geliştirilen PECS sistemi, çocuklara iletişimi başlatmayı öğretmek üzere erken müdahale programlarında ve okul programlarında kullanılmaktadır. Bu sistemin bir avantajı karmaşık veya pahalı malzeme gerektirmemesi ve anne-babalar, bakıcılar ve öğretmenler tarafından çeşitli ortamlarda kullanılabilir olmasıdır. PECS ilk önce arzu edilen bir öğenin resminin çocuğun isteğini hemen yerine getirecek olan bir öğretmenle değiş tokuş edilmesiyle başlar. Sözlü istemler kullanılmamaktadır. Bu asama iyice öğrenildikten sonra, system daha sonra semboller arasında ayırım yapmayı ve daha sonra bu sembolleri birbirine bağlayarak basit "cümleler" kurulur. Compic system sembolleri kullanarak çocuklar ayrıca görüşlerini belirtmeyi ve kendilerine yöneltilen soruları yanıtlamayı öğrenebilirler.

Hangi sistemin en uygun olacağını tespit edebilmek için her çocuk dikkatli bir şekilde değerlendirilmelidir. Otistik çocukların çoğu geç gelişen taklit becerilerine sahiptir ancak daha iyi görsel tanıma becerilerine sahiptirler. Dolayısıyla resimlere dayalı bir system bir işaret sisteminden daha uygun olabilir. Nihai olarak, çocuğun iletişimini iyileştirmek için kullanılacak sistemin seçilmesi çocuğun bilişsel ve dil seviyesine ve gelişimindeki güçlü noktalarıyla güçsüz noktalarına ilişkin profiline bağlı olacaktır.

[Copyright © 2009 Monash University ABN 12 377 614 012 - Caution - Privacy - CRICOS Provider Number: 00008C](#)

Last updated: 11 February 2008 - Maintained by webmaster@med.monash.edu.au - [Accessibility information](#)